

Inventarisatiecursus 2003

Lin Tabak e.a.

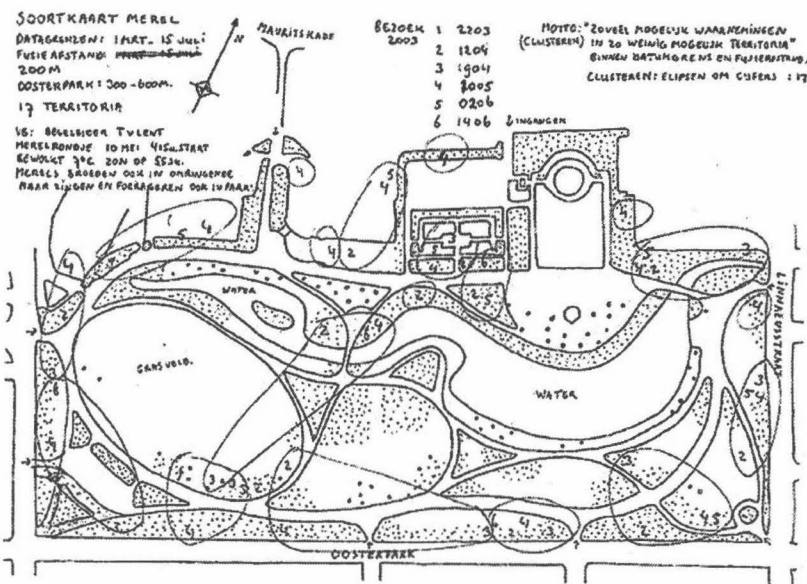
Behalve een parksnor, een dito fluitier, slaapgebrek en blauwe vingers, leverde de cursus 'Broedvogels inventariseren' van afgelopen voorjaar veertien nieuwe inventariseerders op, twee geïnventariseerde parken en twee heel verschillende verhalen. Die staan hieronder, samen met van elk park een soortkaart en het inventarisatieresultaat.

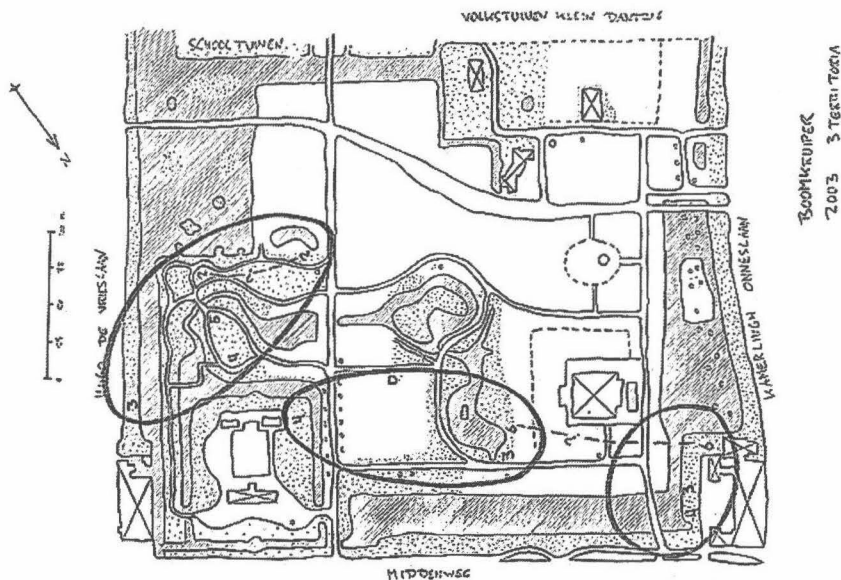
Oosterpark

Met ondersteuning van ervaren tellers van de Vogelwerkgroep Amsterdam startten de lesavonden om de theorie volgens SOVON-normen en het cursusmateriaal te leren doorgronden. Dat de toepassing van de leerstof in de praktijk niet altijd eenduidig is, bleek door uitlatingen van de diverse begeleiders. Blijkbaar houdt iedereen een eigen interpretatie van de regels erop na. Deze komt voort uit telervaringen in de praktijk, zoals ook later in het veld zou blijken.

Na een eerste gezamenlijk demonstratiebezoek aan onze plots in het Oosterpark en in Frankendael bleven de meeste deelnemers in de daarop volgende zes bezoeken bij hun 'eigen' gebied, wat het voordeel geeft dat je dit beter leert kennen. De eerlijkheid gebied te zeggen dat bij de Oosterparkgroep het sla-

Soortkaart Merel in Oosterpark

Soortkaart Boomkruiper in Frankendael

perige lichaam het vaak won van de gewillige geest en er weinig vroege vogelaars overbleven. Zo erg zelfs dat begeleider Theo van Lent er zelfs een keer vergeefs stond om 5.00 uur 's morgens en daarna nog zo sportief was om naar Frankendael te gaan. Op die manier vormde de cursus ook een discipline-test: kan iedereen het opbrengen steeds weer zo vroeg aanwezig te zijn?

Alert zijn met je slaperige hoofd, geluidenkennis en wat wel en wat niet te tellen door uitsluitende waarnemingen was in het begin lastig voor allen. Gehinderd door gezelligheid en het halfduister viel het niet mee de vogel met de juiste afkorting op de juiste plaats op de plattegrond te noteren. Dat lang niet iedereen dezelfde aantallen had gehoord en genoteerd bleek achteraf bij de uitwerking van de soortkaarten met gekleurde cijfers per bezoek. Het gaat er uiteindelijk om via statistiek in opeenvolgende jaren het aantalverloop van de broedvogels zo goed mogelijk weer te geven, en afwijkingen zijn als het goed is in de methode meegenomen.

Om tenslotte door clusteren tot het aantal territoria per soort te komen, gelden onder andere datagrenzen en fusieafstand uit het blauwe BMP-boekje van SOVON/CBS, getiteld "Broedvogels Inventariseren in Proefvlakken, Handleiding Broedvogel Monitoring Project 1996". Veel jargon, maar dat wordt duidelijk als je de cursus volgt en door oefening. Het boekje is ook van de SOVON-website te downloaden. Zonsopkomst/ondergang voor het hele jaar is te raadplegen op de Weerverkenner van de KNMI-website.

In Tabel 1 staan de aantallen broedgevallen per soort. Achter het precieze aantal broedgevallen van Wilde c.q. Soepeenden en Halsbandparkieten zijn we niet gekomen. Vogels zijn immers lastig te tellen als ze (zo vroeg al!) gevoerd worden. En als plotseling alles wegvliegt, kriskras door elkaar in de

openluchtvolière, is tellen ook niet makkelijk, laat staan indien een stuk of tien woerden door hun hoge testosterongehalte de vrouwtjes alle hoeken van de vijver laten zien...

Enkele leuke soorten die we zagen waren Scholekster, Kwak, Ooievaar, Alexanderparkiet, Koperwiek, Boomvalk en een Houtsnip in de bosjes (zie ook de recent uitgegeven Oosterpark-special van *De Gierzwaluw*).

Heel veel dank aan onze begeleiders van wie we veel geleerd hebben en verder: veel oefenen maar op de nieuwe plots in 2004.

Evert Pellenkoft, Fransje Haakman en Wendy Bach Kolling

Frankendael

Deze nog maar pas tot park omgevormde stadskwekerij gaat dit jaar opnieuw op de schop. Maar voor het zover was, konden zeven inventariseerders-in-spé er hun hart ophalen. Voor de nieuwelingen was de eye-opener, dat vogels niet alleen een eigen uiterlijk hebben en een eigen lied, maar ook hun eigen gedrag. Tussen begin maart en half juni zagen we elke soort op zijn eigen manier het gebied verkennen, er een territorium veroveren en dat verdedigen tot de jongen groot genoeg waren om het park weer over te laten aan de anarchie. Behalve degenen natuurlijk, die met zijn vijfenzeventigen bij elkaar kropen - maar die werden geteld door professional Frank van Groen - en degenen die gemoedelijk tussen elkaar door dobberden, zoals eenden en het Waterhoen.

Welk gedrag precies tot nestelen leidde, werd ons echter pas duidelijk door het minutieus volgen van de BMP-methode van SOVON Vogelonderzoek, de begeleiding van dertien ervaren inventariseerders en veel inzicht en geduld. En door zes keer heel vroeg op pad te gaan. Meestal begonnen we rond zonsopgang, omdat dan de zangvogels het luidruchtigst zijn. Een keer waren we een uur eerder. Volgens Auke

Frankendael

FOTO: ELLEN DE BRUIN

Tabel 1. Aantal broedparen per soort, Oosterpark en Frankendael 2003

soortnaam	Oosterpark	Frankendael
Blauwe Reiger		75
Ooievaar		1
Knobbelzwaan		1
Wilde Eend	+	16
Soepeend	+	11
Muskuseend		3
Sperwer	1	1
Fazant		1
Waterhoen	5	11
Meerkoet	5	6
Stadsduif		3
Holenduif	2	5
Houtduif	7	17
Turkse Tortel		1
Halsbandparkiet	+	7
Grote Bonte Specht	1	2
Winterkoning	12	16
Heggenmus	9	6
Roodborst	4	1 à 2
Merel	17	15
Zanglijster	4	3
Zwartkop	5	7
Fitis		3
Tijftjaf	5	5
Staartmees	3	2
Pimpelmees	10	4
Koolmees	12	9 à 10
Boomklever	1	2
Boomkruiper	3	3
Vlaamse Gaai		1
Ekster	4	5
Kauw	1	0 à 1
Zwarte Kraai	5	5
Spreeuw	4	0 à 1
Huismus	4	1
Vink		2
Groenling	1	
totaal	27 soorten	36 soorten

moest dat van het boekje, om zeker te zijn dat we eventuele uilen en rallen niet zouden missen. Volgens excursieleider Patrick Bergkamp was het voor de Merels en Zanglijsters die, om het kabaal van de rest voor te zijn, een uur voor zonsopgang beginnen. Wie gelijk had, weten we nóg niet. Want wat zich ook liet horen, géén uil, ral, Zanglijster of Merel. Waarschijnlijk durfden ze de concurrentie met de luidruchtige nachtbrakers op de Middenweg niet aan.

Behalve vroeg was het meestal ook akelig kil. In het begin was nog wel eens iemand zo aardig om een thermoskan koffie mee te brengen, maar onderweg was voor het opdrukken meestal niet veel tijd. Bovendien hadden we al onze concentratie nodig om de juiste afkortingen en symbolen op de kaart te krijgen, op de juiste plaats en leesbaar bovendien. Dat is niet eenvoudig met stijve vingers, maar essentieel voor een juiste interpretatie achteraf. Want waren die twee Waterhoentjes nou een paar of twee individuen? Dat verschil kan een territorium schelen. En stond daar de W van Winterkoning, of de M van Meerkoet op zijn kop?

De kennis van de gangbare vogelliedjes was wisselend, maar nam met de maanden toe. Een Koolmees wist echter een keer zo raar uit de hoek te komen, dat zelfs kenners een kijker nodig hadden voor het identificeren. Een stel kippenkuijken plaatste ook de excursieleider voor een raadsel, al was het maar even. En een Ekster op een nest bleek niet altijd een broedgeval: sommige gaan eerst proefzitten, voor ze kiezen.

Behalve broedgevallen waren er ook kortparkeerders: op één mooie morgen hoorden we een Fluitslager, een Braamsluiper en een Snor. Waarschijnlijk trekwaarnemingen; het was 21 april. Manuel vond dat "frustrerend, omdat je ze niet eens als broedgeval mag noteren". Auke was juist blij "dat we na een mooie treknacht zijn wezen inventariseren". Het is maar hoe je het bekijkt. Andere waarnemingen niet geldig voor BMP, waren die van Lepelaar, Nijlgans en vier Krakeenden. Wat de gewone soorten betreft: niet meer dan één Roodborst heeft in Frankendael gebroed en geen enkele Groenling.

In Tabel 1 staat het aantal broedgevallen per soort. Bezoekdata waren: 22 maart, 12 en 21 april, 11 en 31 mei en 14 juni. De bezoektijden lagen rond zonsopkomst. Voor de Muskuseend hebben we de datumgrens gelijk gesteld met die van de Wilde Eend. Het aantal broedgevallen van Halsbandparkiet is niet zeker; dit is moeilijk te tellen. Bij de volgende soorten kwamen de cursisten tot een verschillend aantal: Roodborst, Koolmees, Kauw en Spreeuw.

De cijfers op de soortkaart van de Boomkruiper geven aan, bij welk bezoek een vogel werd gehoord; de curven daaromheen markeren per broedgeval de territoriumgrens.

Dit seizoen gaan veertien van de vijftien cursisten door. Ze nemen drie nieuwelingen op sleeptouw. En ze inventariseren tien heel verschillende plots: een dierentuin, twee groene randgebieden, twee stukjes stad en vijf parken al of niet met Hortus of begraafplaats.

Auke Jansen, Jan Timmer, Lin Tabak en Manuel Segond von Banchet